

Vjersko-prosvjetni rad i obrazovni proces u džamijama na području BiH, odvijao se kroz nekoliko različitih oblika. Hutba (govor) koji se održava petkom obavezni je dio džuma-namaza i *vaz* (opće neobavezno predavanje) bili su najčešći oblici prosvjećivanja. U Bosni i Hercegovini decenijama se njegovala, čuvala i prakticirala forma hutbe i vaza kao najrasprostranjenija i legitimna forma vjersko-prosvjetnog rada. U ovom broju donosimo hutbu: Izet ef. Čamdžića i vaz muderrisa Kasim ef. Dobrače, održan u Gazi Husrev-begovoj džamiji u Sarajevu, 1976. godine.

Hutba

MUSLIMAN NE VLADA, ON SLUŽI*

UDK 28-475.5(042)

Izet Čamdžić

U ličnosti poslanika Muhammeda, a.s., sjedinjeno je poslanstvo i liderstvo. Poslanstvo se s njim završilo. Lidera poslije sebe nije oporučio. Ostavio je ashabima, ummetu svom je ostavio, da vladara biraju sami. Legitimitet, vladar ima samo ako i podršku naroda ima. Ashabi su između više kandidata izabrali Ebu Bekra. Neke poslanikove postupke i neke riječi Kur'anske, čitali su kao išarete da Ebu Bekra za halifu biraju. Govorili su, ako je u mihrabu mijenjao Poslanika i ako je u Kur'anu spomenut kao jedan od dvojice, onda je moguće, čak poželjno, da ga za vladara izaberemo.

Kada su ga izabrali, on r.a. traži najširu podršku. Traži mišljenje i podršku i onih koji nisu prisustvovali izboru. Ebu Bekr želi biti uvjeren da ima mandat naroda. Nije mu dovoljno to što su ga izabrali uglednici i starješine. Traži mišljenje svih, jer on je vladar svima.

Poslanik je Ebu Bekru odgovorio. Odgojio ga je tako da je njegov iman

veći i jači od imana ummeta. Na jednu stranu stavite iman Ebu Bekrov, a na drugu ostalih ljudi. Pretegnut će Ebu Bekrov. Ovakav, poslanikovom rukom vođen, primjer je svima do dana sudnjega.

On r.a. svoje imenovanje uvjetuje: "Pokoravajte mi se, dok se ja pokoravam Bogu". On ne traži poslušnost i pokornost onda kad skrene s pravog puta. Nepokornost Bogu je ne biti savjestan na preuzetom poslu. Nepokornost Bogu je ne biti svjestan emaneta povjerenog. Nepokornost Bogu je zagaziti u grijeh kakav je korupcija, kakav je zapošljavanje bez jasnih kriterija a po podobnosti, političkoj ili rodbinskoj. Nepokornost Bogu je ne voditi brigu o potrebama ljudi, a brinuti se samo o sebi i sebi bliskim partijskim i interesnim prijateljima. Kad prestanem činiti ono što je dobro, kad iskoračim sa ispravne staze, kad budete svjedočili moju nepokornost Bogu, oduzmite mi mandat, poručio je Ebu Bekr svojim suvremenicima, a poruku šalje i svima do sudnjega dana.

Narod ima pravo da povjeri mandat, a pravo mu je i da mandat

oduzme. Vladar je zaposlenik naroda. Narod ga je izabrao kako bi obavljao dužnosti koje proizlaze iz povjerene mu službe. Kada su u toku Ebu Bekrove vladavine ljudi vidjeli da se on r.a. nastavio baviti svojim privatnim poslom kako bi zaradio za život i ne uzima od države plaću, primorali su ga da plaću prihvati, jednaku onoj koju ima prosječan musliman, ni imućan ni siromašan. Izdržavajući se sam, odbijajući plaću iz državne kase u slučaju Ebu Bekra, trpili su poslovi zajednice i države.

Ebu Bekr nije dopustio da bude talac elite, plemstva i posebnih interesnih grupa. Rekao je: "Slabi među vama u mene je jak, dok mu ne osiguram ono što mu pripada. A jaki među vama u mene je slab, dok od njega ne uzmem ono što mu je dužnost dati". Ove halifine riječi trebaju biti vodilja svakom kome smo emanet povjerali kako bismo svi živeći u pravdi i socijalnoj sigurnosti, živjeli dunjalučku sreću.

Iz Ebu Bekrova primjera, i primjera pravednih halifa, vidimo da vladati bukvalno znači, narodu služiti. Biti na vlasti, znači ne uživati nikakve

* Osnov za hutbu preuzet iz knjige *Čitanje muslimanskog uma*, autor Hasan Hathout, str. 78.79.

privilegije, već preuzeti odgovornost i istu do kraja nositi. Vladati, to nije put ka bogatstvu. To je put na kojem se služeći narodu stiže dobro koje će biti blagodat velika na Ahiretu. Pravedan vladar će u hlad kad drugog hlada ne bude bilo. Koliko je važno biti pravedan vladar, govori činjenica da je među sedam osoba, uživalaca tog posebnog ahiretskog hlada, prvi spomenut, upravo vladar pravedni.

Vladati znači žrtvovati se za opće dobro. Ebu Bekr, Omer, Osman, Alija i drugi naši prvaci nisu primorani funkcije se prihvatiti. To su učinili želeći služiti na Božijem putu. Niko ni danas nije natjeran biti ni načelnik, ni poslanik u parlamentu, ni premijer, ni ministar, ni... Svi se

za to dobrovoljno jave i svesrdno za tu poziciju bore. Islam, vlast definira kao služenje općem dobru. Ko nije spreman kao musliman biti na vlasti, ko nije spreman biti na stazi Ebu Bekrovoj neka uopće ne kreće putem ka funkciji. Sebe će tako zaštititi od dunjalučke neugodnosti i ahiretske kazne, a društvo, zajednicu i ummet će zaštititi od nepravde i nereda.

Nered i bezvlašće za muslimane nikad nisu opcija. Poslanika, ashabi nisu u kabur spustili prije nego su, halifu izabrali. Ne smije narod biti bez vođe, država bez vladara. Znati ko je za šta odgovoran je toliko važno da je prihvatljivije imati nepravedna vladara, vladara

nasilnika, nego bezvlašće. Hazreti Alija je govorio: "Vladar nasilnik je bolji od anarhije".

Insistirati na pravednoj i odgovornoj vlasti, zahtjev je naše vjere i dužnost muslimanu. Insistirati na neredu i bezvlašću neprihvatljivo je za muslimana. Zahtijevati da vlast, vrati mandat a nemati način i ne znati put kako doći do druge legitimne vlasti, ne znati kako ostati u okvirima Ustava i zakona, avantura je na koju se muslimani ne odlučuju. Poslanik nije oporučio nasljednika, ali jeste ashabe podučio koliko je važno imati organiziranu i funkcionalnu državu.

Uzvišeni Bože, pomози nas u svakom hairli poslu. Amin!

Vaz

POLITIČKI I PROSVJETNI RAZVOJ EVROPE I O SADAKI*

UDK 28-475.5(042)

Kasim Dobrača

Draga braćo.
Vjera islam je vjera razboritosti, realnosti i umjerenosti. To je veoma važna stvar. Jer, razboritost, realnost i umjerenost su uvjeti za pravilnu orijentaciju pojedinca i ljudske zajednice. Zapravo

* (Begova džamija, Sarajevo, 23. 9. 1976. godine)
(Iz knjige Kasim Dobrača – Vazovi II, (2012). Sarajevo, priredio Ferid Dautović.)

to su islamski principi koji su potrebni u svim praktičnim i duhovnim ljudskim aktivnostima. Bez tih principa, ako bi se čovjek prepustio sam sebi, zasigurno bi težio krajnostima i pretjeranostima. Krajnosti čovjeka uvijek vode daleko od istine i realnosti. Zato islam preporučuje umjerenost i zlatnu sredinu. Živi primjeri iz ljudske realnosti najbolje objašnjavaju šta su to krajnosti na jednoj, a šta je to razboritost i umjerenost

na drugoj strani. U pitanju vjere čovjek je u svojoj prošlosti često puta zapadao u razne krajnosti. Same krajnosti se često dodiruju, ali se često znaju i sukobljavati. Ljudi su u prošlosti mnogo vjerovali u razne zablude, u prirodne sile i prirodna tjelesa, u životinje, pa su ponekad vjerovali i u čovjeka kao Božanstvo. Sve te krajnosti i nastranosti u vjerovanju čovjeka udaljuju od istine. Pored ovih krajnosti postoje nastranosti i kod